

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahjärjestelmän muutoksista**

Hallituksen perhevapaaudistuksen esitysluonnos vie nykyistä järjestelmää parempaan suuntaan mitä pidämme kannatettavana. Uudistus parantaa perheen ja työn yhteensovittamista ja tähtää sukupuolten parempaan tasa-arvoon. Positiivista esityksessä on erilaisten perhemuotojen neutraalimpi huomiointi, joustavuuden lisääntyminen ja sukupuolisidonnaisuuksien poistuminen. Esitys parantaa isien ja yhden vanhemman perheiden asemaa selvästi, mitä on pidettävä erinomaisena asiana. Myös etuuksien joustavampi käyttö mahdollistuu, mikä osaltaan helpottaa perheiden erilaisia hoitovastuita.

Esitetyt muutokset eivät kuitenkaan täysin riitä täyttämään Sanna Marinin hallitusohjelmassa perhevapaaudistukselle esitettyjä tavoitteita

Hallitusohjelman mukaisesti hoitovastuu halutaan jakaa perheissä tasaisemmin, jolloin yhdenvertaisuus ja tasa-arvo vahvistuvat ja myös sukupuolten väliset perusteettomat palkkaerot pienenevät. JHL pitää tavoitteita tärkeinä. Tasa-arvoisempi työ- ja perhe-elämä auttaa osaltaan myös parantamaan työssä jaksamista ja työhyvinvointia.

Ehdotetut etuusjärjestelmän joustot parantavat mm. yrittäjien ja keikkatyötä tekevien asemaa. Työsuhteisten osalta uudistus ei kuitenkaan edistä tarpeeksi työn ja perheen yhteensovittamista, koska samalla ei tehdä joustoa tukevia muutoksia palvelussuhdelakeihin. Niissä säädetyt ilmoitusajat säilyvät ennallaan ja varsin pitkinä, samoin perhevapaiden jaksojen määrä jää melko maltilliseksi. Selvä on, että työn ja perhe-elämän joustavoittaminen ei toteudu pelkästään etuusjärjestelmän joustoja lisäämällä.

Myös työelämän ja sitä säätelevän kehikon on joustettava. Osa perhevapaaudistuksen kysymyksistä tullaan ratkaisemaan työ- ja virkaehtosopimuksissa, kuten palkalliset perhevapaat ja osa pouolestaan jää palvelussuhteen osapuolten ratkaistavaksi. Tasa-arvoon ja sen edistämiseen liittyviä kysymyksiä jää sekä työmarkkinaosapuolten että palvelussuhteen osapuolten ratkaistavaksi.

Vaikka ehdotuksen voidaan katsoa parantavan tasa-arvoa, se ei kuitenkaan paranna naisten työmarkkina-asemaa riittävästi. Vanhempainrahapäiviä voi siirtää puolisolle vielä huomattavan paljon ja luultavaa on, että äidit tulevat todennäköisesti pitämään edelleen kaiken sen vapaan, mitä yhdelle vanhemmalle on siirrettävissä. Myös hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa todetaan, että muiden maiden kokemusten perusteella kummallekin vanhemmalle tiukasti kiintiöidyillä vapailla isät on saatu pitämään vanhempainvapaita enemmän.

Tiukempien kiintiöiden lisäksi naisvaltaisten alojen palkkauksen nostaminen lisäisi isän/toisen vanhemman käyttämiä perhevapaiden määrää, jolloin perhevapaiden pitämisen perheille aiheuttamat taloudelliset vaikutukset olisivat samat riippumatta siitä kumpi vanhemmista perhevapaita pitää.

Perhevapaaudistuksen yhtenä tavoitteena on lisätä pienten lasten vanhempien tekemää osa-aikatyötä. Tämä voi osaltaan parantaa naisten työmarkkina-asemaa, mikäli naiset (tai ylipäättään vanhemmat) pidemmän yhtäjaksoisen vapaan sijaan tekevät osa-aikatyötä ja näin pysyvät työmarkkinoilla mukana kiinteämmin. Olennaista on, että osa-aikatyön tulee olla aina vanhemman oma valinta. Työmarkkinoille osallistumisen suorien hyötyjen lisäksi perheiden työllisyyden parantaminen todennäköisesti nostaa perheen lasten hyvinvointia välillisesti käytettävissä olevien tulojen noustessa ja lapsiköyhyyden vähentyessä.

Lapsikuolemaperheisiin osuva olennainen heikennys vapaan lyhenemisen myötä ei ole perusteltua inhimillisestä eikä taloudellisesta näkökulmasta. Se tulee ehdottomasti korjata vähintään nyt voimassa olevan lain tasolle. Esitysluonnos heikentää myös monikkoperheiden asemaa, sillä vanhempien yhtä aikaa pidettävät perhevapaapäivät vähenisivät viikolla nykyisestä. Erityisesti monikkoperheissä kahta vanhempaa tarvitaan samanaikaisesti perhevapaalla etenkin heti lasten syntymän jälkeen. Esityksessä heikennettäisiin raskaassa tilanteessa olevien perheiden asemaa. Taloudellinen säästö näissä on marginaalinen.

Kaikkiaan esitetty perhevapaaudistusluonnos on oikeansuuntainen ja kannatettava. Tasa-arvoisemman Suomen saavuttaminen vaatii kuitenkin järjestelmän kehittämistä edelleen.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Lakiesitysluonnos mahdollistaa raskaus- ja erityisraskausrahakauden myöhäisemmän aloituksen. Esitys sinällään on tervetullut ja mahdollistaa erilaisessa tilanteessa olevien perheiden omat ratkaisut. On kuitenkin huolehdittava siitä, että valinta raskaus- tai erityisraskausrahakauden aloittamisen ajankohdasta on aina oltava äidin ja tapahduttava äidin ja lapsen terveyden ehdoilla.

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Hallituksen esitysluonnoksessa vanhempainrahakausi esitetään jaettavaksi tasaisemmin vanhempien kesken. Toisella vanhemmalla on esitysluonnoksen mukaan mahdollista siirtää iso osa – 63 päivää – toiselle (käytännössä yleensä äidille). Tämä ei riittävästi paranna tavoiteltua perhevapaiden ja hoitovastuun tasaisempaa jakautumista. Vanhempainrahajaksojen määrän tulisi myös olla lapsikohtainen, jolloin työntekijällä olisi oikeus useampaan kuin nyt esitettyyn enintään neljään jaksoon vuodessa.

Vanhempainrahaa voidaan esitysluonnoksen mukaan käyttää osittaisena huomattavasti nykyistä mallia yksinkertaisemmin. Ongelmallisen osittaisen vanhempainrahan käytöstä tekee se, että osittaisena maksetun vanhempainrahan käyttö kuluttaa kuitenkin kokonaisen vanhempainrahapäivän. Lisäksi esitys kohtelee eri aloilla työskenteleviä työntekijöitä epätasa-arvoisesti, sillä kaikilla aloilla tai työpaikoilla työpäivää ei ole mahdollista lyhentää viikkotyöaikaa lyhentämällä. Tästä seuraa, että osittainen vanhempainvapaamahdollisuus ei ole kaikkien käytettävissä tai sen käyttö tosiasiallisesti alentaa tuloja.

Esitystä tulee muuttaa siten, että osittaisena käytetty vanhempainpäivärahopäivä kuluttaa vain osittaisen vanhempainpäivärahopäivän. Käytännössä tämä voitaisiin toteuttaa siten, että osittaisena käytetystä päivästä menettää vain puolikkaan vanhempainvapaapäivän.

Nyt esitetty malli ei tarjoa riittävän suuria taloudellisia kannustimia osittaisen vanhempainrahan käyttämiseen, mikä osaltaan vaikeuttaa työn ja perheen yhteensovittamista. Esitetyssä muodossa osittaista vanhempainrahaa koskeva säännös ei kannusta osa-aikaiseen työntekoon vapaiden lomassa, eikä se siten edistä hallitusohjelman tavoitetta parantaa erityisesti pienten lasten vanhempien osallistumista työelämään osa-aikatyön kautta.

On kuitenkin muistettava, että osa-aikatyön tulee olla käytettävissä oleva vaihtoehto silloin, kun se on tarpeellista työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi. Naisten työelämästä ei saa perhevapaiden varjolla muodostua osa-aikaisten töiden jatkumoa. Naisten jatkuva osa-aikatyö aiheuttaa palkkaköyhyyden lisäksi myös eläkeläisköyhyyttä, mikä on nähtävissä jo nyt. Pysyvä osa-aikatyö sinällään ei ole tavoiteltava tila.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan vanhempainvapaata voi käyttää joustavasti siihen ajankohtaan asti, jolloin lapsi täyttää kaksi vuotta. Muun muassa Ruotsissa vanhempainvapaita voi pitää joustavasti lapsen 12 ikävuoteen asti. Vastaavaa mallia olisi perustelua kokeilla myös Suomessa, jotta perheille saataisiin lisää joustavuutta työelämässä.

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

Kuten hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, kotihoidon tuen muutokset ovat lähinnä teknisluonteisia ja kotihoidon tuki jatkuu nykymuotoisena. JHL suosittelee, että kotihoidon tukea tarkastellaan tulevaisuudessa siten, että se parantaisi naisten työllisyyttä. Samanaikaisesti on kuitenkin huomioitava päivähoitojärjestelmän kehittäminen sekä lasten hoidon ajallisen ja alueellisen saavutettavuuden parantaminen.

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin**

-

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin**

Ehdotus siitä, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia muutetaan siten, että varhaiskasvatuslain mukaisesti ennalta ilmoitetut vanhempainrahapäivien käyttämisestä johtuvat poissaolot olisivat maksuttomia, on kannatettava.

Uudistuksen vaikutusarvioissa käsitellään varhaiskasvatuksen joustamistarpeen kasvua lähinnä kustannuspuolelta, mutta arvioissa ei juurikaan käsitellä muutoksia varhaiskasvatuksen työntekijän näkökulmasta. Jos varhaiskasvatuksen palvelutarjoajat joutuvat sopeuttamaan toimintaansa kysynnän vaihtelun vuoksi, on tämä huomioitava myös varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksessa sekä joustavien hoitomuotojen – kuten vuoropäiväkodit ja perhepäivähoito – tarjonnassa.

Esityksen mukaan varhaiskasvatuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeus varhaiskasvatukseen alkaisi jatkossa sen kalenterikuukauden alussa, jona lapsi täyttää yhdeksän kuukautta. Oikeus samaan varhaiskasvatuspaikkaan säilyisi, vaikka lapsi on poissa varhaiskasvatuksesta sinä aikana, jona lapsen hoidosta maksetaan sairausvakuutuslain mukaista vanhempainrahaa, mikäli poissaolo kestää yhtäjaksoisesti enintään 13 viikkoa ja mikäli se on ennalta ilmoitettu. JHL pitää linjausta kannatettavana.

Varhaiskasvatusjärjestelmän on tuettava sitä, että vanhempainvapaalla olevat vanhemmat voivat välillä olla lyhyitäkin jaksoja työssä ilman, että heidän on kannettava huolta lapsen hoitopaikasta. Varhaiskasvatuksen ilmoitusaikojen tulee mahdollistaa tämä joustavasti.

Joustavampi varhaiskasvatuspaikan säilyttäminen saattaa lisätä varhaiskasvatuksen kysyntää kokonaisuudessaan. Tämä on huomioitava varhaiskasvatuspaikkojen ja henkilöstön määrän suunnittelussa.

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin**

Ehdotuksessa lisätään perhevapaan joustoja etuuspuolelle, mutta työsopimuslain puolelle tehdään lähinnä teknisiä muutoksia. Samalla osa etuuspuolelle säädettävistä joustoista menetetään työelämän puolella. Perhevapaita koskevat ilmoitusajat säilytetään ennallaan ja ne jäävät edelleen pitkiksi. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen joustavuus edellyttää perhevapaiden ilmoitusaikojen lyhentämistä. Erityisesti lyhyiden perhevapaajaksojen ilmoitusaikojen tulisi olla kahden kuukauden pääsääntöä lyhyempiä. Työelämän joustoa lisäisi myös se, että työsopimuslain perhevapaapykälissä huomioitaisiin työelämän tasapainodirektiivin mukaisesti työntekijän mahdollisuus perhevapaan keskeyttämiseen tiettyjen taloudellisten seikkojen perusteella.

Luonnoksen mukaan yhden osittaisen vanhempainvapaapäivän käyttäminen kuluttaa kokonaisen vanhempainvapaapäivän. Perhevapaapäiviä tulisi voida kuluttaa myös puolikkaina ja siten, että päivittäistä työaika voisi lyhentää.

Omaishoitovapaa on tärkeä huomioida työsopimuslaissa. Omaishoitovapaan suhdetta poissaoloon pakottavista perhesyistä ja poissaoloon perheenjäsenen tai läheisen hoitamiseksi tulisi kuitenkin perusteluissa enemmän täsmentää siksi, että nämä tilanteet olisivat käytännön työelämässä selkeitä palvelussuhteen osapuolille.

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

Vuosilomasäännöksiin ehdotetaan muutosta, jonka mukaan ajanjakso, jolle vuosilomaa ei saisi ilman työntekijän suostumusta sijoittaa, olisi kummankin vanhemman osalta 105 arkipäivää. Muutoksella yhdenmukaistettaisiin vanhempien asemaa, sillä jakso pitenis nykyisen isyysrahakauden pituuteen verrattuna 51 päivällä. Ehdotettu säännös korostaa sitä, että vuosiloma on tarkoitettu työstä palautumiseen ja lepoon, kun perhevapaat on tarkoitettu lapsen hoitoon.

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin**

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

Ehdotetun uudistuksen taloudellisten vaikutusten arviointia on esityksessä käsitelty kattavasti. Koska isille (tai ei synnyttävälle puolisolle) maksetaan vanhempainrahat osalta aikaa myös korotettuna, tulee vanhempainvapaista taloudellisesti kannattavampaa. Tämä heikentää isien työllisyyttä laskennallisesti, mutta mahdollisesti nostaa äitien työllisyyttä. Taloudelliset vaikutukset kohdentuvat eri perheisiin eri tavoin, mikä vaikeuttaa jonkin verran vaikutusten arviointia.

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

Vaikutukset julkiseen talouteen ovat lakiesityksessä esiteltyjen arvioiden mukaan negatiiviset. Perheiden käyttäytymistä on kuitenkin vaikea täsmällisesti ennakoida, joten tarkkoja arvioita taloudellisista vaikutuksista ei voi antaa. Toisaalta pitkällä tähtäimellä panostaminen lapsiperheisiin näyttäisi vähentävän tarvetta raskaammille ja myös kalliimmille palveluille myöhemmissä vaiheissa.

JHL huomauttaa, että uudistuksen tarkoituksena ei ollut työllisyyden parantaminen tai julkisen talouden vahvistaminen, vaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen, hoivavastuun tasaisempi jako sekä lasten hyvinvoinnin kehittäminen. Tämän vuoksi uudistusta tulisi peilata niihin kokonaisuuksiin, joita uudistuksella tavoiteltiin.

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

Hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu tasa-arvoisempi Suomi. Tähän tavoitteeseen pyritään osaltaan myös esitetyllä perhevapaaudistuksella. Kuten esityksen vaikutusarvioinnissakin todetaan, riippuvat vaikutukset jatkossakin perheiden tekemistä valinnoista. Lakiesitys kuitenkin antaa perheille lisää mahdollisuuksia tehdä erilaisia valintoja. Arvioiden mukaan vanhempainrahan maksaminen korotettuna kummallekin vanhemmalle ensimmäisen 16 arkipäivän ajalta lisää perheiden tuloja, mikäli isä pitää edes lyhyehkön vapaan. Samoin on arvioitu, että ne isät, jotka nyt käyttävät kaikki isyysrahapäivät, käyttäisivät jatkossakin enemmän päivärahapäiviä. Tämä parantaisi perheen taloudellista tilannetta, kun kotihoidontuen käyttö vastaavasti vähenisi.

Esitetty vanhempainrahakauden tasaisempi jakaminen poistaisi tai vähentäisi niitä taloudellisia esteitä, joiden perusteella perheissä tehdään valintoja perhevapaiden käyttämisestä, mitä on pidettävä kannatettavana. Mahdollistamalla myös toiselle vanhemmalle sekä pidemmän korotetun vanhempainrahajakson että kokonaisuudessaan pidemmän vanhempainrahakauden voidaan osaltaan kannustaa perheitä käyttämään vapaita tasaisemmin. Tämä voi vaikuttaa välillisesti myös naisten työmarkkina-aseman parantumiseen.

○ Vaikutukset yrityksiin

Lakiesityksessä on arvioitu kohtalaisen hyvin yrityksiin koituvia kustannuksia. Koska vanhempainvapaat pitenevät hieman, koituu tästä mahdollisesti yrityksille lisäkustannuksia. Toisaalta todetaan, että naisvaltaisilla aloilla joustavammat mahdollisuudet käyttää perhevapaita, voivat sujuvoittaa perhevapaajärjestelyjä ja näin vähentää näistä aiheutuvia kustannuksia. Lakiesityksessä todetaan, että uudistuksen lisäkustannukset saattavat kohdentua nimenomaan miesvaltaisille aloille, jos uudistus saavuttaa tavoitteet miesten perhevapaiden käytön lisäämisessä. Tätä vaikutusta voitaisiin pienentää lisäämällä valtion maksamia osuuksia perhevapaiden käytön kustannuksista yrityksille.

On kuitenkin syytä pitää mielessä perhevapaauudistuksen päätavoite eli tasa-arvon lisääntyminen. Mahdolliset lisäkustannukset tietyille aloille tasoittuvat kokonaiskuvassa, mikäli pidemmällä tähtäimellä uudistus kokonaisuudessaan lisää työllisyyttä ja myös työvoiman saatavuutta.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Uudistusehdotus lisää joustavuutta perhevapaiden käytössä, mikä toteutuessaan edellyttäisi joustavuuden kasvattamista myös varhaiskasvatusta tarjoavien toimijoiden osalta. Tämä on huomioitava varhaiskasvatuksen erilaisten hoitomuotojen kuten vuorohoidon tai perhepäivähoidon tarjoamisessa. Mikäli varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä lisääntyy, kasvaa myös henkilöstön tarve. Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä tulee vaihtelevaan nykyistä enemmän, mikä edellyttää vahvempaa henkilöstömitoitusta, jotta henkilöstömitoitus pysyy kaikissa tilanteissa riittävänä.

• Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

-

• Vaikutukset lapsiin ja perheisiin

Perhevapaauudistusesityksessä on pyritty huomioimaan monimuotoiset perheet. Esitys, että perheen käytettävissä olevien ansiosidonnaisten päivärahapäivien lukumäärä kasvaa, on kannatettava, samoin kuin esitys siitä, että yksinhuoltajavanhemman käytössä olevien päivärahapäivien lukumäärä lisääntyy merkittävästi.

Lapsikuolemaperheisiin osuva olennainen heikennys ei ole perusteltua inhimillisestä eikä taloudellisesta näkökulmasta ja tulee ehdottomasti korjata vähintään nyt voimassa olevan lain tasolle. JHL edellyttää, että vanhempainrahakauden pituuteen ei tehdä heikennyksiä kuolleena syntyneen lapsen vanhempien osalta. On syytä myös laajemmin selvittää, pitääkö lapsen kuoleman aiheuttama tarve vapaaseen sitoa ainoastaan vanhempainrahakautteen. Tanskassa käyttöön on

otettu suruloma, mikä mahdollistaa 26 viikon jakson, jonka aikana vanhemmille maksetaan päivärahaa lapsen menettämisen jälkeen. Suomessa tulisi harkita vastaavan mallin käyttöönottoa.

Työelämän tasapaino –direktiivin mukaan vanhempainvapaa on pidettävä ennen kuin lapsi saavuttaa tietyn kansallisesti määritellyn iän, joka voi olla enintään kahdeksan vuotta. Esimerkiksi Ruotsissa vanhempainrahopäiviä on mahdollista pitää siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 12 vuotta. Myös Suomessa tulisi nostaa sitä ikärajaa mihin mennessä vanhempainrahopäivät on pidettävä. Tällä lisättäisiin perheiden joustomahdollisuuksia ja sillä voisi olla vaikutusta myös isien pitämien vanhempainrahopäivien lisääntymiseen.

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon ovat hallituksen esityksen osalta hieman epäselvät. Lyhyellä aikavälillä vaikutuksia ei todennäköisesti havaita, mutta pidemmällä aikavälillä uudistus saattaa edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Koska tasa-arvoa haetaan etenkin hoivavastuun tasaisemman jaon perusteella, on tasa-arvon paranemisen kannalta olennaista, että pidemmällä aikavälillä miehet myös käyttäisivät nykyistä enemmän vanhempainvapaita. Uudistus tarjoaa tähän edellytykset, mutta lopullinen vaikutus nähdään käyttäytymisen muutoksena, jota on vaikea ennustaa.

Mahdollisuus luovuttaa omia vanhempainrahopäiviään toiselle vanhemmalle heikentää perhevapaan tasaisempaa jakautumista vanhempien kesken. Naiset tullevat jatkossakin pitämään isomman osan vanhempainrahopäivistä. Uudistuksesta todennäköisesti seuraisi pidemmällä tähtäimellä se, että isät pitäisivät perhevapaita nykyistä enemmän, mikä sinällään on hyvä, vaikkakin vain yksi askel tasa-arvoisemman työelämän saavuttamisessa. Tasa-arvoa on samanaikaisesti edistettävä myös muilla tavoin.

Osa-aikatyön lisääntyvä käyttömahdollisuus pienlapsivaiheessa on sinänsä kannatettava uudistus. On naisen työuran ja palkkakehityksen kannalta kannattavampaa olla vanhempainvapaan aikana osa-aikatyössä kuin kokonaan pois työelämästä esim. pidemmällä kotihoidontuella. Tämä voisi myös vähentää naisten työelämässä kokemaa syrjintää. Myös erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, jossa työ on kuormittavaa ja alaa uhkaa työvoimapula, voisi osa-aikatyö erityisesti lasten ollessa pieniä olla yksi vaihtoehto työssä jaksamiselle.

Todennäköisesti uudistuksen myötä juuri naiset tekisivät enemmän osa-aikatyötä perheen ja työn yhteensovittamisen helpottamiseksi, samoin kävisi omaishoitovapaan kanssa. Naisten osa-aikatyön lisääntyminen sinällään ei kuitenkaan paranna tasa-arvoa eikä naisten asemaa. Myös isiä/toista vanhempaa on kannustettava osa-aikatyön käyttämiseen. Kokoaikatyön tuleekin olla mahdollista aina silloin, kun se on vanhempien toive eikä hoivavastuun vuoksi tehtävästä osa-aikatyöstä saa muodostua naisille uutta köyhyysloukkaa.

Perhevapaauudistuksella annetaan kuitenkin tervetullut viesti tasa-arvoisemmasta suhtautumisesta perhevapaiden käyttöön. Tämä saattaa muuttaa asenteita sukupuolinormeihin, mikä puolestaan voisi johtaa naisten parempaan työmarkkina-asemaan. Esimerkiksi termien muuttaminen äitiys- ja isyysvapaista perhevapaiksi luo sukupuolineutraalin käsitteistön vanhempainvapaisiin, mikä on hyvä ja kannatettava asia.

- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

Lakiesitys tukee yhdenvertaista kohtelua perheiden osalta, mikä on erittäin kannatettavaa. Vanhempainrahoihin tulee olla oikeus riippumatta vanhempien sukupuolesta tai siitä, onko kyseessä lapsen biologinen vanhempi.

Perhevapaa uudistuksella tavoitellaan yhdenvertaisuuden parantamista sekä perheissä että työelämässä. Uudistuksella oli tarkoitus huomioida nykyistä paremmin kaikkien perhemuotojen tasa-arvoisuus ja perheiden monimuotoisuus sekä erilaiset tarpeet. Tämä tavoite ei toteudu lapsikuolemaperheiden eikä monikkoperheiden kohdalla, joiden asema heikentyisi nykyisestä merkittäväällä tavalla. Asia tulee korjata vastaamaan vähintään nykytilaa.

Hyvää yhdenvertaisuuden edistämisen kannalta on se, että lain sanamuodot saadaan sukupuolineutraaleiksi ja syrjimättömiksi.

- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

Uudistuksen työllisyysvaikutukset ovat neutraalit tai hieman negatiiviset, mikäli isien työllisyysaste uudistuksen myötä laskee. JHL kuitenkin huomauttaa, että uudistuksen tarkoituksena ei ollut työllisyyden parantaminen tai julkisen talouden vahvistaminen, vaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen, hoivavastuun tasaisempi jako sekä lasten hyvinvoinnin kehittäminen. Tämän vuoksi uudistusta tulisi peilata niihin kokonaisuuksiin, joita uudistuksella tavoiteltiin. Toisaalta, jos oletetaan lasten siirtyvän keskimäärin saman ikäisenä varhaiskasvatukseen, on nettovaikutus työmarkkinoihin neutraali.

- **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvoinnille? Jos on, niin mikä?**

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- **kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan**

-

Muut mahdolliset kommentit

Tällä hetkellä perhevapaiden ja kotihoidon tuen käyttö on erittäin naisvaltaista. On hyvin todennäköistä, että jos perhevapaa uudistus ja mahdolliset tulevat uudistukset kykenevät tasoittamaan hoivavastuun jakautumista, toteutuu sukupuolten välinen tasa-arvo paremmin työmarkkinoilla.

Lakiuudistuksessa pyritään lisäämään myös osa-aikatyön suosiota, mikä olisikin kohtuullisen tärkeää Suomen kokonaistyöllisyyden kannalta. Esimerkiksi Ruotsissa pienten lasten äidit tekevät huomattavasti enemmän osa-aikatyötä. On kuitenkin muistettava, että osa-aikatyön tulee olla perheistä ja yksilöistä lähtevä vapaaehtoinen valinta ja kokoaikatyön on oltava mahdollista jokaiselle, joka sitä haluaa.

Bäcklund-Kajanmaa Sari
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry